

CES

CENTRUM EKONOMICKÝCH STUDIÍ VŠEM

10

ISSN 1801-1578

vydání 10 / ročník 2005 / 21.11.2005

Bulletin CES VŠEM

V TOMTO VYDÁNÍ

Zůstanou USA lokomotivou světové ekonomiky?

Stat' analyzuje aktuální vývoj ekonomiky USA na základě nové studie OECD z vybraných hledisek - dosavadní růstová výkonnost, analýza poptávky a příspěvků jejích složek k růstu, problematika přetrvávajícího dvojího deficitu v ekonomice a její důsledky pro světovou ekonomiku a možnosti řešení.

V. Spěváček, V. Žďárek (strana 1)

Korupce v ČR a její formy

Stat' prezentuje aktuální výsledky indexu vnímání korupce publikovaného každoročně Transparency International pro Českou republiku v širším srovnání v rámci EU. Hodnocení je blíže specifikováno podle typů a nákladů korupčního chování ve veřejném i soukromém sektoru.

P. Vymětal, M. Žák (strana 3)

Inovační kultury – výzva a strategie poučení

Stat' přibližuje průběh a závěry mezinárodní konference Inovační kultury – výzva a strategie poučení. Konference se zabývala úsilím o zvýšení konkurenceschopnosti ekonomik a analytickými poznatky o povaze a tvaru hlavního zdroje konkurenceschopnosti – inovačních zdrojů.

K. Müller (strana 5)

Centrum ekonomických studií na VŠEM

Text přetištěný z časopisu Ekonomická revue obsahuje rozhovor s rektorem Vysoké školy ekonomie a managementu, mateřského pracoviště Centra ekonomických studií, který informuje o realizovaných i předpokládaných výukových a výzkumných aktivitách.

(strana 6)

Zůstanou USA lokomotivou světové ekonomiky?

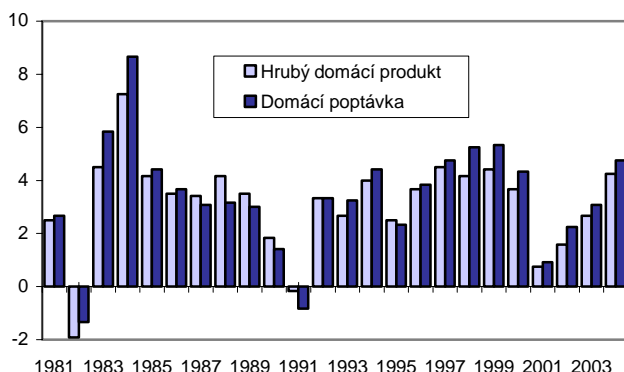
Rychlý ekonomický růst je doprovázen výraznou makroekonomickou nerovnováhou.

Poslední rozsáhlá studie mezinárodní organizace OECD o USA¹ hodnotí vývoj americké ekonomiky a dává doporučení pro hospodářskou politiku. **Celkový obraz** americké ekonomiky vyplývající z této studie je dvojitý. Na jedné straně jde o silnou a konkurenceschopnou ekonomiku, která zůstává tahounem světové ekonomiky, a na druhé straně rostoucí deficity běžného účtu platební bilance USA vytvářejí globální makroekonomickou nerovnováhu. Výše financování schodku běžného účtu USA ze zahraničních úspor a s tím spojená značná kumulace dolarových aktiv v rukách zahraničních věřitelů začíná být nebezpečná a může vyvolat otřesy světové ekonomiky. Řešení dilematu ekonomického růstu a makroekonomické rovnováhy není jednoduché a bude vyžadovat koordinované úsilí USA a ostatních velkých zemí.

1. Růstová výkonnost

Růst americké ekonomiky v 90. letech minulého a na počátku tohoto století předstihuje růst v EU a Japonsku. Za posledních 15 let rostl reálný hrubý domácí produkt (HDP) průměrně ročně o 3,0 %, zatímco v EU (15 starých členských zemí) rostl ročně o 1,9 %. Růst v USA pokračoval i v loňském a letošním roce solidním tempem a byl doprovázen slušným růstem produktivity práce, vysokými zisky podniků a značnými investicemi. V roce 2004 se HDP zvýšil o 4,2 % a v letošním roce se očekává růst 3,5 %. To opět kontrastuje s vývojem ve starých členských zemích EU, kde je růstová dynamika pomalá (v roce 2004 vzrostl HDP o 2,3 % a v letošním roce se očekává růst zhruba kolem 1,5 %). Tahounem růstu americké ekonomiky je rychlý růst domácí poptávky (konečná spotřeba a investice) umožněný příznivým vývojem důchodů, ať již v podobě náhrad zaměstnanců či zisků podniků (viz graf 1).

Graf 1: Růst HDP a domácí poptávky (v %)

Pramen: OECD 2005, figure 4.2, s. 108, vlastní úprava.

Tabulka 1: Základní makroekonomické ukazatele USA (tempa růstu v %, stálé ceny r. 2000)

	2004	Projekce	
		2005	2006
Hrubý domácí produkt	4,2	3,5	3,5
Soukromá spotřeba	3,9	3,4	2,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu	8,4	6,9	5,9
Vývoz zboží a služeb	8,4	7,3	8,2
Dovoz zboží a služeb	10,7	5,8	6,0
Deficit veřejných rozpočtů (v % HDP)	-4,7	-3,6	-3,9
Deficit běžného účtu (v % HDP)	-5,7	-6,5	-7,0
Míra úspor domácností (v % disponibilního důchodu)	1,8	0,2	0,8
Míra nezaměstnanosti	5,5	5,1	4,9

Pramen: OECD 2005, table 1.3, s. 26, vlastní úprava.

¹ OECD Economic Survey of the United States, October 2005. Hlavní závěry nalezne čtenář na webové stránce [OECD](#).

Ukazuje se, že relativně vysoký růst americké ekonomiky nebyl prozatím významněji ovlivněn rostoucími úrokovými měrami, vysokými cenami energie a ničivými následky hurikánů, jejichž celkový dopad bude spíše krátkodobý. Předpověď budoucího růstu je vždy ošidná z důvodu řady nejistot, které jsou s touto předpovědí spojeny. OECD počítá v roce 2006 s reálným růstem HDP ve výši 3,5 %, který zhruba odpovídá růstu potenciálního produktu (viz tabulka 1). Rizikové faktory zůstávají vysoké ceny ropy, tvrdší měnová politika (rostoucí úrokové míry) a značné deficity veřejných financí a běžného účtu platební bilance.

2. Faktory růstu na straně poptávky

Domácí poptávka hraje v růstu americké ekonomiky rozhodující roli. Především je to růst soukromé spotřeby (výdaje domácností na konečnou spotřebu), která má v užítí HDP největší váhu a která vykazuje poměrně rychlý a vyrovnaný růst. Ten je umožněn zvyšující se zaměstnaností, slušnými výděly, růstem bohatství domácností z opětovného růstu cen některých aktiv (zejména domů) a snadným přístupem k úvěrům. Dalo by se očekávat, že růst důchodů a bohatství se projeví i v růstu úspor. K tomu však nedochází. Růst soukromé spotřeby předbíhá růst disponibilních důchodů domácností a míra úspor (počítaná jako poměr úspor domácností k jejich disponibilnímu důchodu) se snižuje. Dlouhodobě a v mezinárodním měřítku je tato míra úspor velmi nízká a klesající tendence pokračuje. Situace došla tak daleko, že v roce 2004 byla tato míra pouhé 1,8 % a očekává se další pokles (viz tabulka 2). Důsledkem je, že řada amerických domácností žije na dluh a nedostatečné národní úspory činí americkou ekonomiku závislou na zahraničních úsporách.

Tabulka 2: Trh práce a důchody domácností (v %)

	2000	2001	2002	2003	2004
Míra nezaměstnanosti	4,0	4,8	5,8	6,0	5,5
Růst zaměstnanosti v soukromém nezemědělském sektoru	2,1	-0,3	-1,7	-0,4	1,3
Růst disponibilního důchodu domácností	7,5	4,1	4,6	4,3	6,1
Míra úspor domácností	2,3	1,8	2,4	2,1	1,8
Změna čistého jmění domácností	-1,8	-2,1	-4,2	12,8	9,6

Pramen: OECD 2005, table 1.2, s. 21, vlastní úprava.

Investice představují druhou velkou složku domácí poptávky a vyznačují se značnými výkyvy. Investiční boom byl typický pro druhou polovinu 90. let a byl spojen s enormně rychlým růstem cen aktiv, zejména v sektoru ICT. Silný pokles investic nastal na počátku nového století a byl spojen s prasknutím bubliny cen aktiv (především akcií technologických a telekomunikačních společností). V posledních dvou letech se růst investic opět dostává do svižného tempa. V roce 2004 růst tvorby hrubého fixního kapitálu činil 8,4 % a v letošním roce se očekává růst blízký 7 %. Vysokou dynamiku má bytová výstavba.

Zahraníční obchod je dlouhodobě slabým místem americké ekonomiky. V důsledku narůstajícího schodku zahraničního obchodu se jeho příspěvek k ekonomickému růstu stává záporný a snižuje v posledních letech reálný růst HDP zhruba o 0,5 procentního bodu. Přitom růstová dynamika vývozu v roce 2004 a 2005 silně vzrostla. K tomu přispěl jak slábnoucí dolar, tak i růst poptávky v asijských zemích jako je Čína, Japonsko a Indie. Slabá však zůstává poptávka v zemích EU v důsledku dlouhodobého útlumu ekonomické aktivity ve velkých zemích EU jako je Německo, Francie a Itálie.

3. Makroekonomická nerovnováha

Nerovnovázný růst americké ekonomiky, který se projevuje ve značném deficitu veřejných financí a v narůstajícím deficitu běžného účtu platební bilance, je předmětem zvláštní pozornosti ze

strany OECD a věnuje se mu větší část studie. Většina doporučení OECD směřuje právě do této oblasti.

Vládní rozpočet, který ještě ve finančním roce 2000 byl přebytkový, se v letech 2003-2004 dostal do deficitu přesahujícího 4 % HDP. Určité zlepšení nastalo v roce 2005, avšak trvalejší snížení tohoto deficitu bude bolestivé a obtížné (důsledky hurikánů, pokračující vojenská přítomnost v Iráku a Afganistanu, přetrvávající problémy ve zdravotnictví, stárnutí obyvatelstva), ale bez něj nedojde k makroekonomické stabilitě americké ekonomiky. V tomto směru zpráva OECD formuluje řadu doporučení, která by vedla ke konsolidaci veřejných rozpočtů. Mezi nimi je např. zjednodušení daňového systému, snížení daňových úlev, odchod do důchodu v 67 letech či posílení nepřímých daní ze spotřeby (daň z přidané hodnoty).

Deficit běžného účtu dosáhl nebezpečných rozměrů (viz tabulka 3). V roce 2004 činil 5,7 % HDP a pro rok 2006 se odhaduje na 7 % HDP. Jeho kořeny leží v minulosti. Rychlý růst americké ekonomiky ve druhé polovině 90. let (průměrný roční růst HDP dosáhl v letech 1996-2000 4,1 %), který byl doprovázen rychlým růstem produktivity práce a investic, byl tažen rychlým růstem domácí poptávky spojeným s masivními dovozy, jež nebyly kryty vývozy. Tím narůstal schodek obchodní bilance. Jiným projevem nerovnováhy americké ekonomiky bylo to, že vysoké investiční aktivitě v USA neodpovídaly národní úspory. Důsledkem byl značný příliv zahraničního kapitálu jako projev využívání zahraničních úspor. Tento příliv tlačil na růst cen akcií. Po splasknutí bubliny cen aktiv se sice investice podstatně snížily, ale expanzivní fiskální a monetární politika i nadále podporovaly růst. A tak i při poklesu investiční aktivity klesající úspory vládního sektoru a domácností vedly k dalšímu růstu deficitu běžného účtu.

Tabulka 3: Platební bilance (salda v mld. USD)

	2000	2001	2002	2003	2004
Bilance zboží	-452,4	-427,2	-482,3	-547,3	-665,4
Bilance služeb	74,1	64,5	61,1	52,5	47,8
Bilance výnosů	21,1	25,2	10,0	46,3	30,4
Běžné transfery	-58,8	-51,9	-64,0	-71,2	-80,9
Běžný účet	-416,0	-389,5	-475,2	-519,7	-668,1
Běžný účet v % HDP	-4,2	-3,8	-4,5	-4,7	-5,7

Pramen: OECD 2005, table 4.1, s. 109, vlastní úprava.

Kumulované deficity vedly ke zhoršení čisté investiční pozice USA. Ta je dána rozdílem mezi zahraničními pohledávkami země (pohledávky rezidentů vůči nerezidentům) a jejími zahraničními závazky (pohledávky nerezidentů vůči rezidentům). Čisté zahraniční závazky USA dosáhly v roce 2004 zhruba 22 % HDP. Zatímco v roce 1980 byly USA největším světovým věřitelem, staly se nyní největším světovým dlužníkem. To v případě USA, které jsou největší světovou ekonomikou, vedlo ke globální makroekonomické nerovnováze.

Box: Deficit běžného účtu jako odraz mezery mezi úsporami a investicemi

Systém národního účetnictví obsahuje nejen soustavu makroekonomických ukazatelů, ale i základní vztahy mezi těmito ukazateli, které jsou vyjádřeny makroekonomickými identitami. Významnou identitou je rovnice, která vyjadřuje vztah mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Podle ní se rozdíl mezi národními úsporami a domácími investicemi rovná saldu běžného účtu platební bilance. V případě, že země generuje nedostatečné úspory vzhledem k investicím, musí být tato mezera kryta zahraničními úsporami. Platí rovnice:

$S - I = CAB$, kde S jsou úspory, I jsou investice a CAB je saldo běžného účtu.

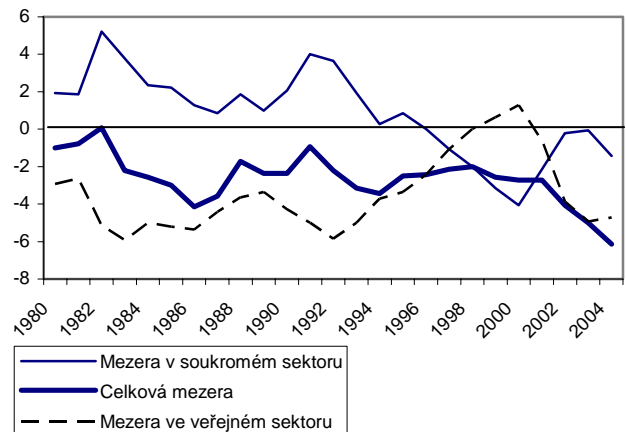
V případě, že úspory a investice rozdělíme na soukromé (p) a vládní (g), dostaneme vztah:

$$(S_p - I_p) + (S_g - I_g) = CAB.$$

Z rovnice je zřejmé, že deficit vládního sektoru ($S_p - I_p$) musí být financován z úspor soukromého sektoru (vytěsňovací efekt) nebo ze zahraničních zdrojů (nebezpečí dvojitého deficitu) (viz graf 2).

Silící inflační tlaky jsou projevem makroekonomické nerovnováhy. Jsou živěny na nabídkové straně silným růstem cen energie, depreciací amerického dolaru a růstem jednotkových pracovních nákladů. Na straně poptávky je to pak rychlý růst konečné spotřeby a investic, který vedl k inflační mezeři (růst skutečného produktu začal předstihovat růst potenciálního produktu). Roční míra inflace se začala blížit 3 % a Federální rezervní systém začal přitvrzovat měnovou politiku. Od loňského června zvýšil úrokovou sazbu jedenáctkrát a v této politice bude zřejmě pokračovat.

Graf 2: Mezera mezi úsporami a investicemi (v % HDP)

Pramen: OECD 2005, figure 1.9, s. 31, vlastní úprava.

4. Důsledky pro světovou ekonomiku a možné způsoby řešení

Dopady nerovnováhy americké ekonomiky mohou být velmi vážné, protože ochota zahraničních investorů a centrálních bank nakupovat dolarová aktiva může slábnout. To může vést k rychlému růstu úrokových měr, k další depreciaci dolaru, zmrazení trhu aktiv a poklesu poptávky a ekonomického růstu v USA s nepříznivými dopady na celou světovou ekonomiku. Prozatím ani reálná depreciace amerického dolaru ve výši 15 % od roku 2002 nevedla ke snížení deficitu. Scénář OECD počítá s měkkým přistáním, nicméně nelze vyloučit i méně příznivý průběh snižování nerovnováh běžného účtu platební bilance.

Snížení globální makroekonomické nerovnováhy představuje vážnou výzvu jak pro USA, tak pro ostatní velké ekonomiky. Pokud jde o americkou ekonomiku, bude nutné snížit zápornou mezera mezi úsporami a investicemi. To se týká domácností, kde je míra úspor velmi nízká, ale zejména sektoru vládních institucí, který hospodář s velkým a narůstajícím deficitem. V tomto směru OECD zdůrazňuje nezbytnost fiskální disciplíny a urychlení potřebné reformy daňového systému. Posilování sklonu k úsporám by vedlo ke snížení domácí poptávky (a tedy i ke snížení tempa ekonomického růstu), ale mělo by za následek zmenšení schodku obchodní bilance, která je v USA základním zdrojem deficitu běžného účtu. Ostatní velcí hráči světové ekonomiky (EU, Japonsko, Čína) by naopak měli zvýšit domácí poptávku a s tím spojené dovozy amerického zboží. Snižovat nerovnováhu světové ekonomiky by pomohly i pružné měnové kurzy.

Výzvy, kterým čelí americká ekonomika, shrnuje zpráva OECD do těchto bodů:

- zajistit udržitelnost veřejných financí a rozpočtovou disciplínu;
- zlepšit vztahy mezi federálním rozpočtem a rozpočty států;
- snížit deficit běžného účtu platební bilance;
- nezanedbat problémy trhu práce;
- zabývat se energetikou a životním prostředím;
- řešit i dlouhodobé problémy vzdělání, zdravotní péče a stárnutí obyvatelstva.

Korupce v České republice a její formy

Hodnocení korupčního chování v mezinárodním srovnání

Co je to korupce?

Korupce (definovaná jako využití veřejné moci pro soukromý prospěch) se projevuje v politickém procesu i soudním systému, je však rovněž ekonomickým jevem. V ekonomické sféře především odráží neschopnost státu realizovat základní funkce, protože oslabuje účinnost hospodářských politik, je tedy symptomem slabosti ekonomických struktur a institucí. Korupční prostředí snižuje důvěryhodnost země pro zahraniční investory, snižuje efektivnost využití zdrojů a tím i ekonomickou výkonnost. Dále pak odráží a současně prohlubuje morální úpadek společnosti z důvodu narušení veřejného pořádku a fungování právního systému. Korupčnost prostředí a korupční chování jsou podporovány nedostatečně jasným oddělením státu a trhu, veřejné a soukromé sféry, nadměrnou a nesystémovou regulací. Podle rozsahu je rozlišována byrokratická korupce (malá – petty), při níž velký počet veřejných činitelů (úředníků a politiků) přijímá malé úplatky a protislužby, a velká korupce, která zahrnuje rozsáhlé zneužívání veřejných prostředků relativně malým počtem veřejných činitelů.

Zdroj: Kadeřábková a kol.: Ročenka konkurenceschopnosti České republiky. Praha, CES 2005, 47.

Otázka na úvod:

Která z těchto deseti zemí je méně zkorumpovaná než ČR? Jižní Afrika, Tunis, Jižní Korea, Malajsie, Uruguay, Botswana, Oman, Chile, Jordánsko nebo Barbados.

Odpověď: všechny

Mezinárodní nevládní organizace Transparency International – koalice proti korupci představila, jako každý rok v tuto dobu, 18. října 2005 nové Indexy vnímání korupce (CPI – Corruption Perception Index) pro rok 2005. Na pravidelné tiskové konferenci, která je do jisté míry pro Transparency International každoročním vyvrcholem práce, konstatoval její předseda Peter Eigen, že „**korupce vymykající se kontrole dnes bují ve více jak 70 zemích světa**“. Jak si tato slova vyložit a jak je na tom Česká republika? To jsou dvě stěžejní otázky, na které se pokusíme odpovědět v následujícím textu. Pro hodnocení korupčnosti českého prostředí jsou přitom využity i další informační zdroje, které podrobněji přibližují jeho nejpříhodnější oblasti.

1. Index vnímání korupce

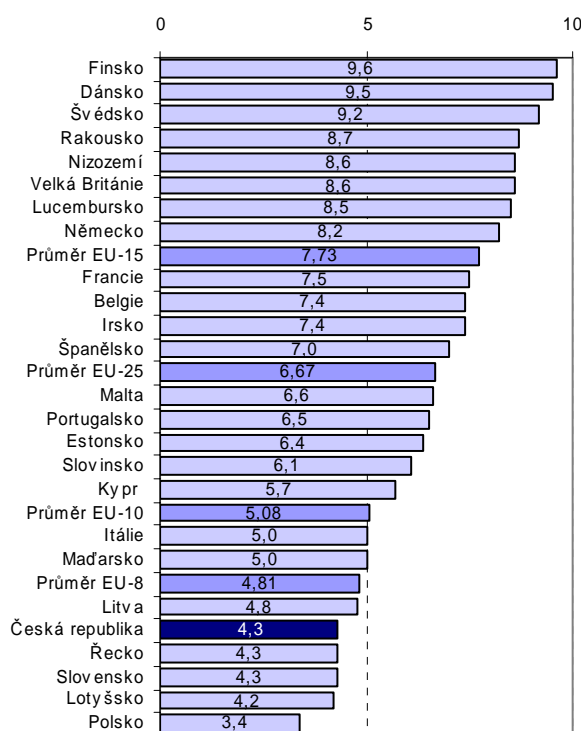
Mezi odborníky se již minimálně poslední dvě desetiletí intenzivněji diskutují problémy spojené s korupcí – její příčiny a důsledky, její měření a potírání. Právě společnost Transparency International letos již po jedenácté zveřejnila Index vnímání korupce. Tento index byl poprvé publikován v roce 1995 jako ukazatel, jenž si kladl za úkol ohodnotit stav a vývoj (změnu) vnímání korupce v jednotlivých zemích. Jeho cílem je nejen poukázat na rozšíření tohoto neblahého jevu, ale také umožnit seřazení a porovnání jednotlivých zemí.

Data pro CPI jsou získávána ze 16 zdrojů publikovaných deseti světovými výzkumnými pracovišti a agenturami. Jsou převážně založena na expertních dotazníkových šetřeních, neboli na tzv. měkkých datech. Na rozdíl od tvrdých statistických dat měkká data odrážejí vnímání a odhady, které mohou být ovlivněny stávající ekonomickou situací nebo politickým klimatem, což do jisté míry oslabuje jejich vypovídací schopnost. Např. v zemi, kde jsou v médiích intenzivně prezentovány korupční aféry, může být vnímání korupčnosti prostředí silnější. Přes uvedené výhrady však je CPI zatím to nejlepší, co v současné době v této oblasti existuje.

Význam CPI umocňuje dnes již více jak desetiletá řada umožňující srovnávat dlouhodobý vývoj a krátkodobé trendy nastartované v jednotlivých zemích. Celkový počet zemí zahrnutých do šetření se postupně zvyšuje, letos je jich již 159. Hodnoty CPI se pohybují v intervalu od 10 bodů (korupčně čistá země) až po 0 (všudypřítomná korupce). Za hraniční hodnotu, která

znamená přebujelou či nespoutanou korupci, je považována hodnota nižší než 5. Pod touto hranicí se v letošním roce vyskytuje 117 zemí včetně České republiky. Hodnoty CPI zemí EU-25 ukazují graf 1.

Graf 1: Hodnoty CPI v roce 2005 v zemích EU-25

Zdroj: www.transparency.org, vlastní úprava.

V grafu 1 jsou země EU-25 seřazeny od nejméně zkorumpovaných po nejvíce zkorumpované. Dále jsou v grafu vyznačeny celkem čtyři průměry: EU-15 zahrnující staré členské země Evropské unie, EU-25 zachycující současný stav, EU-10 jako nové země Unie od roku 2004 a postkomunistickou skupinu zemí EU-8, tj. nové členské země bez Kypru a Malty. Co z grafu vyplývá? Za prvé je to skutečnost, že průměrná hodnota indexu korupce se přijetím nových členských zemí zhoršila o více jak jeden bod. Za druhé, průměrná hodnota CPI nových členských zemí je těsně nad kritickou hranicí pěti bodů (5,08), bez Malty, Kypru pod ní (4,81). Za třetí, pod kritickou hranicí ze zemí EU-15 je pouze Řecko a Itálie je těsně na hraně. Za čtvrté, do skupiny značně zkorumpovaných zemí patří také Česká republika s hodnotou CPI ve výši 4,3.

2. Korupce v České republice

Postavení České republiky můžeme dokumentovat nejen hodnotou CPI v roce 2005, ale i dlouhodobě, neboť ČR patří mezi země, kde je hodnota vnímání korupce zjišťována již od roku 1996. Podívejme se tedy na vývoj CPI ve skupině zemí EU-10 v celém sledovaném časovém horizontu. Údaje k tomuto hodnocení ukazuje tabulka 1.

Vývoj CPI v České republice se pohyboval nad pětibodovou hranicí jen v letech 1996 a 1997, v roce 2002 jsme dosáhli zatím nejhorší hodnoty (3,7 bodu). Po roce 2003 dochází k pozvolnému zlepšování hodnocení, ovšem tempem, při němž budeme ještě dlouhá léta figurovat mezi zeměmi s vysokou korupcí. Jak z výše uvedeného vyplývá, **Česká republika je zemí s mírou korupce, která je v hodnocení Transparency International označována jako vymykající se kontrole (rampant)**.

Tabulka 1: Míra korupce v zemích EU-10

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ČZ	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3
EE	5,7	5,7	5,6	5,6	5,5	6,0	6,4
CY	--	--	--	--	6,1	5,4	5,7
LT	3,8	4,1	4,8	4,8	4,7	4,6	4,8
LV	3,4	3,4	3,4	3,7	3,8	4,0	4,2
HU	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	5,0
MT	--	--	--	--	--	6,8	6,6
PL	4,2	4,1	4,1	4,0	3,6	3,5	3,4
SK	3,7	3,5	3,7	3,7	3,7	4,0	4,3
SI	6,0	5,5	5,2	6,0	5,9	6,0	6,1
Pr.	4,58	3,98	4,00	4,04	4,2	4,93	5,08

Poznámka: Pr = nevážený průměr hodnot za nové členské země EU-10. ČR 1996 - 5,4, 1997 - 5,2, 1998 - 4,8.

Zdroj: www.transparency.org, vlastní úprava.

3. Typy korupčního jednání

Kromě Transparency International se zabývá korupcí celá řada dalších institucí, počínaje Světovou bankou a konče jak vládními, tak soukromými agenturami prakticky ve všech zemích světa. Zatímco CPI je spíše souhrnným hodnocením korupčnosti prostředí v jednotlivých zemích, objevují se stále častěji snahy o přesnější rozlišení typů korupčního jednání. Pozornost je např. věnována úrovni korupce klíčových subjektů veřejného sektoru či procedur veřejného rozhodování nebo jsou odhadovány náklady soukromých subjektů na korupční praktiky.

Výsledky hodnocení korupčnosti v dílčích oblastech zahrnuje každoroční **Zpráva o konkurenceschopnosti** (*Global Competitiveness Report – GCR*) Světového ekonomického fóra. Hodnocení je založeno na šetřeních názorů vrcholných manažerů, v roce 2004 již ze 104 zemí na různé úrovni ekonomického rozvoje. Hodnocení ukazatelů v části věnované korupci se pohybuje od 1 do 7, kde hodnocení 1 znamená, že korupční jednání ve sledované oblasti je běžná záležitost, naopak hodnota 7 znamená, že se korupce nevyskytuje. Platí tedy, že čím nižší je hodnota indexu, tím horší je výsledek.

Tabulka 2: Srovnání Dánska a České republiky v oblasti korupce podle WRC 2004-2005

	Body ČR	Body DK	Rozdíl	Pořadí ČR	Pořadí DK
Důvěra veřejnosti v politiku	2,1	5,8	3,7	59.	2.
Zneužití veřejných prostředků	2,8	6,5	3,7	76.	3.
Rozsah nezákonných příspěvků politickým	3,0	6,6	3,6	61.	1.
Praní špinavých peněz mimo bankovní sektor	3,3	6,0	2,7	72.	4.
Úplatky při veřejných zakázkách	3,4	6,8	3,4	79.	1.
Náklady podnikatelů souvisejících s korupcí	3,8	6,8	3,0	82.	1.
Praní špinavých peněz v bankách	4,1	6,4	2,3	77.	3.
Úplatky ve vládní politice (rozhodování)	4,4	6,6	2,2	51.	2.
Úplatky platby při žádostech o úvěr	4,5	6,8	2,3	78.	2.
Úplatky při soudních rozhodnutích	4,5	6,9	2,4	56.	2.
Úplatky v zahraničním obchodě	4,7	6,8	2,1	55.	2.
Úplatky při výběru daní	5,0	7,0	1,8	56.	2.
Úplatky ve veřejných službách	5,5	7,0	1,5	49.	2.

Zdroj: www.weforum.org, vlastní úprava.

V tabulce 2 uvádíme v prvním sloupci výčet typů korupčního jednání, které jsou seřazeny od nejhoršího k nejlepšímu výsledku v

ČR. Další sloupce pak srovnávají Českou republiku s Dánskem, které je podle této studie nejméně zkorumpovanou zemí a to jak v absolutní výši hodnocení, tak v pořadí mezi 104 hodnocenými zeměmi. Srovnání ukazuje korupčnost českého prostředí v plné nahotě, přičemž největší problémy se projevují jak v politickém klimatu, tak i v kvalitě podnikatelského prostředí. Nejhuře hodnocené typy korupčního jednání podle počtu dosažených bodů spadají do oblastí politického rozhodování, kde převažuje nedůvěra v politiku a podezření ze zneužití veřejných prostředků. Bezprostřední ekonomický dopad korupčnosti českého prostředí je zřejmý z ukazatele nákladů podnikatelů souvisejících s korupcí, kde Česká republika zaujímá v mezinárodním srovnání vůbec nejhorší umístění (82. ze 104 zemí!).

Širší souvislosti korupčnosti českého prostředí charakterizuje žebříček 14 faktorů, které respondenti v šetření WEF považují za nejproblematictější při podnikání v ČR. V této nelichotivé hitparádě je korupce řazena na 4. místo, což společně s vítězem, kterým je neefektivní byrokracie, představuje zvlášť dusivou kombinaci pro podnikatelské aktivity. K tomu připočítejme ještě problém obtížného přístupu k financování a vysoké daňové sazby na místě 2. a 3. V souhrnu tak české podnikatelské prostředí charakterizují vysoké daňové a korupční náklady (které omezují zdroje finančních prostředků pro samotné podnikání) z větší části plynoucí na fungování byrokracie, která je zároveň vysoce neefektivní.

Podrobnější a současně komplexnější pohled na typy korupčního jednání prezentuje rovněž Transparency International, která od roku 2003 publikuje **Barometr globální korupce** (*Global Corruption Barometer*) zatím jen pro omezený počet 61 zemí. Šetření (prováděné Gallup International Association - GIB) zkoumá názory veřejnosti (v České republice vzorek v roce 2004 zahrnoval 1000 respondentů) na korupci v pěti hlavních oblastech: (1) instituce a odvětví nejvýznamněji ovlivněné korupcí, (2) závažnost tzv. korupce drobné/administrativní (probíhající v běžném každodenním životě) a velké/politické (prováděné na nejvyšší úrovni ekonomiky a politiky), závažnost problému korupce je porovnávána s dalšími ekonomickými a politickými problémy, (3) dopad korupce na různé sféry osobního a společenského života (osobní a rodinná sféra, podnikatelské prostředí a politické sféry), (4) očekávání vývoje úrovně korupce v dalších třech letech a (5) poskytnutí úplatku v uplynulém roce respondentem či jiným členem rodiny.

V souhrnu jsou podle výsledků šetření GIB v ČR za nejkorumpovanější subjekty považovány politické strany následované policií, zákonodárci a soudními orgány. Problém korupce je v české společnosti vnímán jako druhý nejzávažnější po nezaměstnanosti, přičemž za mírně horší je považována velká (politická) korupce oproti malé (administrativní). To je ovšem případ většiny sledovaných zemí, což může odrážet silnější medializaci velkých korupčních kauz. Dopad korupce na společenský a osobní život je považován za nejvýraznější v případě politické sféry a o něco slaběji i podnikového prostředí, v mnohem menší míře se dotýká osobního a rodinného života. Ani vyhlídky dalšího vývoje v příštích třech letech nejsou v ČR povzbudivé, téměř 80 % respondentů očekává, že korupce vzroste nebo přinejmenším zůstane beze změny, což je vzhledem k její stávající vysoké úrovni děsivé. Současně se tu projevuje nízká důvěra veřejnosti ve schopnost či ochotu odpovědných institucí tuto situaci zlepšit. Rozšířenost korupce v české společnosti dokumentuje i podíl respondentů, kteří v předchozím roce zaplatili úplatek. Byla jich více než pětina, což je rozsah srovnatelný s Filipínami či Ruskem. V zemích EU-15 se tento podíl pohybuje mezi 1-2 %.

4. Příčiny a dopady korupce

Při teoretickém zdůvodnění korupčního chování jsou jeho příčiny rozdělovány na ekonomické a mimoekonomické. V drtivé většině případů je korupce spojována s rozhodnutími ve veřejném sektoru. V ekonomické oblasti jde zejména o udělování licencí, povolení a výhradních práv a o rozhodování o veřejných výdajích (např. neprůhledný systém zadávání veřejných zakázek). Obecně je možno říci, že čím je proces rozhodování složitější a tím i méně průhledný, tím je zkorumpovatelnější. Druhou příčinou jsou nízké mzdy ve veřejném sektoru. Čím větší je tento rozdíl ve prospěch soukromého sektoru, tím větší je pokušení státních úředníků brát úplatky. Navíc pro tranzitivní ekonomiky existuje třetí hlavní příčina, kterou je privatizace státního majetku.

Neprůhlednost, počáteční legislativní vakuum a nejasná definice vlastnických práv v kombinaci s rychlostí a rozsahem majetkových

změn vytvářela korupční potenciál ve všech tranzitivních ekonomikách, českou nevyjímaje. Pochybné transakce se objevily nejen při prodeji majetku, ale také při následném tunelování firem managementem či správci majetku. Nestandardní vztahy některých vládních špiček či politických stran s určitými hospodářskými kruhy vytvářely příznivé klima pro formování klientských sítí a roztáčení korupčního mechanismu.

Mimoekonomické příčiny korupce vycházejí zejména z nedokonalé právní úpravy, kde často už i příprava zákonů je zájmovými skupinami ovlivňována v jejich prospěch, a dále z nesnadné vymahatelnosti práva. Neúčinná kontrola, měkké sankce a netransparentní zákony, nedostatek morální odpovědnosti a setrvačnost institucí a odpovědných organizací tvoří pro šíření korupčního jednání velmi příznivé prostředí.

5. Výzvy pro Českou republiku

- Korupce je v České republice jedním z nejvýznamnějších negativních faktorů, které brání tomu, aby byla vnímána jako standardní rozvinutá evropská demokracie.
- V hodnocení Transparency International patří ČR mezi země, u nichž se korupce již vymyká kontrole.

- Závažnost existence korupčního prostředí umocňuje fakt, že kromě ekonomických dopadů na výkonnost ekonomiky má dopady i do morálního profilu celé společnosti. Takto vnímaná společnost je pak nedůvěryhodná v mezinárodním kontextu a konkurenční výhoda, kterou ČR měla či má v jiných oblastech, může být v hodnocení investorů pokud ne přímo ztracena, tak nepochybně oslabena.
- Vládní úsilí bojovat proti korupci systematickým a fungujícím anti-korupčním programem zůstává již po několik let pouze na papíře.

Co dál: kde hledat možnosti a cesty z této nelichotivé situace, kde na vině jsme vlastně všichni – jedni jako tvůrci korupčního prostředí (politiky, zákonodárci, byrokraté střežící si a chránící si místa a pravidla korupci umožňující) a druzí jako spotřebitelé, nevšímaví či rezignující. Boj proti korupci má vlastně dvojí rovinu – tu první, vrcholovou, odehrávající se v tvorbě pravidel tak, aby byly průhledné a administrativní postupy s nimi spojené kontrolovatelné, v kontrole těchto pravidel a stanovení sankcí za jejich porušování. Druhou rovinu reprezentuje každý z nás, každý, kdo na korupci rezignuje či je k ní nevšímavý. Cesta mezi vyspělé země vede samozřejmě přes vyšší kvalitu a vymáhání legislativy a administrativních postupů, ale i přes morální obrodu společnosti, což je již záležitostí každého jedince.

Inovační kultury – výzva a strategie poučení

Mezinárodní konference

Ve dnech 2. - 4. června 2005 proběhla v Praze mezinárodní konference „Inovační kultury – výzva a strategie poučení“. Organizovalo ji vídeňské Centrum pro sociální inovace a Centrum pro studium vědy, techniky a společnosti (při Filozofickém ústavu AV ČR). Konference si zadala náročné téma. Chtěla posoudit závažný problém, který se dnes projevuje na pomezí mezi politickým a regulativním úsilím o zvýšení konkurenceschopnosti ekonomik a analytickými poznatky o povaze a tvaru hlavního zdroje konkurenceschopnosti – inovačních zdrojů.

Prvně jmenovaná **prakticko-politická** okolnost je ovlivňována zejména globalizací a poklesem vlivu národních států na mobilizaci hlavních ekonomických, vědeckých a technických zdrojů inovací. V kontextu národních států a jejich změn v posledních desetiletích se podařilo stabilizovat předpoklady a důsledky rozvoje inovační výkonnosti. Objasňuje to zřetelně koncepte národních inovačních systémů, která poukazuje na potřebu udržování dynamické rovnováhy mezi vzdělávacími (akademickým), podnikatelskými a politicko-regulativními institucemi jako nezbytného předpokladu růstu inovační výkonnosti. Národní stát se také významně angažuje při podpoře a proměnách vztahů mezi ekonomickou, industriální a sociálně politickou sférou, které jsou obvykle označovány jako post-industriální proměny. Tlak globalizačních vlivů však vnáší do takto stabilizované rámce nové momenty – výrazný předstih vlivu ekonomických a (post-) industriálních faktorů, zejména vědy a techniky, a zaostávání regulativních aspektů a jejich opory v sociálně politickém potenciálu. Velmi zřetelně se tyto souvislosti projevují v Lisabonské strategii, která poukazuje na nezbytnost zajištění dynamické rovnováhy mezi růstem konkurenceschopnosti ekonomických subjektů a sociální soudržností v rámci nově se projevujícího (inter-kulturního) evropského sociálního a politického rámce. Politické diskuse k tomuto tématu zřetelně dokumentují nejen povahu problému, ale i kulturní (hodnotový) kontext jeho řešení: konstatuje se, že evropské prostředí je pro rozvoj inovací příliš ztmelé, což brání těsnějšímu propojování výzkumu s jeho uživateli a trhem; při hledání cest potřebné institucionální změny se střetávají rozdílné hodnotové orientace – mělo by se přistoupit k radikálnější deregulaci a komodifikaci inovačního prostředí nebo klást důraz na potřebu regulace a sociální ochrany? Evropský hodnotový kontext se tak nachází ve výrazném tlaku. Politická zkušenost, která na tuto situaci musí reagovat, zřetelně odhaluje podstatný aspekt růstu inovační výkonnosti – mobilizaci kulturních zdrojů ve prospěch institucionálních změn.

Jak tato praktická zkušenost souvisí s **výzkumem inovací** a jeho **analytickými poznatky**? Relativně rozsáhlý soubor datovýchází o inovačních zdrojích i výsledcích a koncepční poznatky o faktorech růstu inovační výkonnosti docházejí k podobnému jevu, který byl v neoklasických analýzách faktorů růstu produktivity označován jako

vliv reziduálních faktorů. Současné analýzy inovační výkonnosti se dnes zakládají na rozvinutých statistických podkladech i kvalitativních sondách, a přesto nejsou schopny objasnit rozdíly v inovační výkonnosti mezi jednotlivými inovačními systémy (státy, regiony, odvětvími, firmami). Zřetelně se ukazuje, že důležitým vysvětlujícím faktorem je institucionální uspořádání. Institucionální analýza inovačního prostředí přináší poznatky o vázanosti zdrojů k funkčně orientovaným aktérům, o možných typech jejich uspořádání, ale také o předpokladech institucionálních změn. Všechny tyto formy a projevy jsou úzce spojeny s kulturními aspekty. Badatelské a výzkumné úsilí se tak přibližuje k problémům, které jsou reflektovány praktickou politickou zkušeností.

Význam a průběh konference byl výrazně ovlivněn výše uvedenou okolností: možnostmi nacházet souvislosti mezi prakticky a badatelsky reflektovanými problémy a nabízet poznávací podněty pro obě strany - pro aktéry regulativní politiky i pro výzkumníky. Jde přirozeně o velké téma a vážný praktický problém, jehož obrysy se teprve vyjevují. Význam této konference však spočívá v tom, že formulovala toto téma a nabídla možnost diskuse k němu. Tím, že otevřela diskusi k problematice inovační kultury, poukázala na závažné koncepční problémy a věcné argumenty, které lze využít při analýze inovačních kultur. Chci upozornit na oba tyto aspekty: koncepční přístupy k analýze inovační kultury a důležité argumenty ve prospěch jejich porozumění.

Prvním závažným tématem bylo pojetí kultury a jeho návaznost na problematiku inovací. Praktické i analytické poznatky zřetelně ukazují, že inovace jsou spojeny s různými druhy funkčně orientovaných a institucionalizovaných činností, jako je vzdělání a výzkum, podnikání, veřejná kontrola a správa. Tato zkušenost vede k formulaci problému, jaká je souvislost mezi inovacemi, kulturou a institucemi; diskuse k tomuto problému se stala klíčovým tématem konference. Z pohledu sociálních a humanitních věd je **pojetí kultury** značně heterogenní. Lze však vymezit dva teoretické přístupy, které tuto poznávací rozmanitost shrnují: funkcionální a antropologický přístup. Oba mají podstatný význam pro rozvoj kulturních studií a institucionální analýzy. Zatímco první jmenovaný spíše akcentuje vnitřní uspořádání institucí, které je kulturně zajištěno, druhý přístup poukazuje na otevřenost institucí a tedy i větší adaptabilitu k prostředí, včetně jeho kulturních zdrojů.

Při studiu inovací je nutno oba přístupy kombinovat, protože představují změny jak ve fungování (efektivnosti, výkonnosti) institucí, tak v interakci s prostředím a jeho kultivačním potenciálem. Pro **institucionální analýzu** inovací jsou důležité širší důsledky, které oba přístupy sledují. Funkcionální přístup poukazuje na vymezování se

institucí k prostředí a tendenci k jejich uzavírání. Antropologický přístup naopak sleduje cesty a způsoby, kterými se instituce otevírají k vnějším tlakům a umožňují institucionální změnu. Uvedené souvislosti mezi růstem inovační výkonnosti, institucionálním prostředím a jeho kulturním zakotvením byly obsaženy v řadě příspěvků (Hochgerner, Hronzsky, Müller). Diskuse k tomuto tématu poukázala na omezenost praktických přístupů, které spojují inovace jen s produkcí nových výrobků a technologií, případně s organizačními změnami ve firmách, a nedoceňují změny v úrovni sociální koordinace a kontroly (governance) a úrovni hodnotových orientací.

Potřeba docenění forem sociální koordinace a kontroly i jejich souvislosti s pohyby v hodnotových orientacích otevírají další významný problém, který byl označen již v názvu konference – problém **sociálního učení** či poučení. Tento aspekt má podstatný význam pro institucionální změnu. Instituce disponují různými formami a mírou učení a reflexivity, které jsou nezbytné pro nahlédnutí jejich dvojí úlohy – stabilizující a podněcující či orientující. Tržní systémy sociální koordinace, které uplatňují prostředí konkurence a selekce podle tržního (peněžního) hodnocení, představují účinný proces reflexivity, jenž je však nedostatečný v případě hierarchicky uspořádaných a vertikálně řízených. V této souvislosti byla také diskutována otázka, v jaké míře mohou formy tržní koordinace (komercializace) ovlivňovat tvorbu odborného vědění. Na pozadí poznatků o změnách v povaze produkce odborného vědění (koncepte přechodu této produkce z tzv. Mode I na Mode II) se ukazuje, že nejde jen o komercializaci odborné činnosti, ale o pozvolna se prosazující změnu v kulturním založení akademických institucí. Jak ukazují i následné poznatky sociálních studií vědy a techniky, které se soustřeďují více na analýzu sociálních důsledků vědy a techniky, neprobíhají hodnotové proměny v akademických institucích nezávisle na kulturních změnách v celé společnosti. Zdánlivý rozpor, který se jeví mezi inovací a kulturou (inovace jsou dynamické a kultura je konzervující), se tak projasňuje: problém nespočívá v tom, jak stojí obě instituce proti sobě ve svých funkčních rozdílnostech, ale v otázkách, jak reflektovat a mobilizovat hodnotové proměny, které stojí v pozadí tlaku technicky orientovaných inovací na zavedené formy jednání, podnikání a soužití, a jaké formy sociální koordinace uplatňovat, aby se dařilo nacházet rovnováhu mezi dynamikou změn v klíčových moderních institucích. Tematizace kulturních faktorů při analýze inovačních systémů klade specifické nároky nejen na koncepční přístup k této problematice (jak se např. projevuje v koncepcích ekonomiky založené na vědění), ale také na způsob a metody studia

těchto okolností. Evidentně zde nebude dostačovat prohlubování a rozšiřování ukazatelů týkajících se kulturních aspektů přímo nebo zprostředkovaně přes indikátory institucionálního prostředí. Mnohem adekvátnější je cesta trpělivého srovnávání existujících forem národních, regionálních i firemních inovačních systémů a pomocí zjišťovaných rozdílů interpretovat jak formy jejich systémovosti, tak vliv na výkonnostní charakteristiky.

Uvedená cesta komparativní analýzy se také prosadila v programu konference. Příležitost k tomu nabídla i účast odborníků ze zahraničí. Na konferenci byly předloženy příspěvky od účastníků z ČR, Evropské komise, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska, Slovinska, USA a Velké Británie. Možnost a význam takových srovnání se projevoval v několika úrovních. V popředí pozornosti byla zejména pozice **nových členských zemí EU**, jejichž inovační systémy se zatím vyznačují slabými vazbami mezi vzdělávacími institucemi, výzkumem, inovační výkonností a podnikatelským prostředím (Borsi, Kadeřábková, Loudín, Stanovník aj.). Tyto slabiny se zřetelně projevují v nižší míře inovační výkonnosti tohoto seskupení zemí. Další téma diskuse, které se týkalo zkušenosti jednotlivých zemí a pokusů o vymezení národních kulturních charakteristik v inovačně aktivních zemích, zřetelně poukazovalo na členitost faktorů, jež kulturně podmiňují institucionální formy národních inovačních systémů (Etzkowitz, Schienstock, Simmonds aj.). Žádná jednoduchá schémata a (snadné) napodobování zde neplatí. Naopak určující je otevřenost a možný vliv různých faktorů. To také představuje zajímavou výzvu pro nové členské země EU při hledání účinnějších institucionálních forem, pokud budou dostatečně reflexivní k těmto (reziduálním) zdrojům inovací.

Relativně málo diskutovaným, avšak perspektivním a analyticky zajímavým tématem byla problematika firem (jejich inovačních strategií) a výzkumných organizací (jejich konkrétních programů a výstupů). Typologie inovačních strategií firem umožňuje ověřovat faktory, které jsou mobilizovány při podpoře inovací a které z nich jsou vázány na kulturní zdroje (např. uspořádány podle hledisek nedůvěry a neochoty přijímat rizika nebo jinak). Obdobně lze sledovat způsoby utváření výzkumných programů a projektů a zjišťovat kritéria, která jsou při výběru uplatňována (Schuch). Tyto poznatky lze pak vyhodnocovat podle toho, zda zjišťované faktory jsou uspořádány podle autonomně fungujícího modelu výzkumu (Mode I) nebo jsou otevřena vnějším zdrojům a podnětům (Mode II) či představují přechodnou formu, jež je pod vlivem rozdílných kulturních orientací.

Centrum ekonomických studií na VŠEM

Rozhovor s rektorem VŠEM Prof. Ing. Milanem Žákem, CSc.

Otázka: Pane profesore, od listopadu 2004 jste rektorem soukromé Vysoké školy ekonomie a managementu, v letech 1990 – 1996 jste byl děkanem národohospodářské fakulty Vysoké školy ekonomické, takže můžete srovnávat. Jak se žije soukromých školám a jak vnímáte rozdíly mezi soukromým a veřejným školstvím?

To jsou v podstatě dvě otázky. Na první: „Jak se žije soukromým vysokým školám?“ neznám globální odpověď. Pokud však mohu tuto otázku vztáhnout konkrétně na VŠEM v porovnání s VŠE jednodušeji, rychleji a pod větším tlakem. Vysvětlím: JEDNODUCHOST vidím v tom, že škola má jediného vlastníka, kterému kromě manažerských schopností včetně vzácného daru se rychle rozhodovat, nechybí nadšení a porozumění. Z toho vyplývá i RYCHLOST, s jakou se vzniklé problémy řeší. Když k tomu připočtu skutečnost, že ve funkci prorektora působí doc. Ivo Straka s více jak desetiletou praxí ve funkcích děkana a proděkana, pak lze popravdě konstatovat, že na VŠEM se žije jednodušeji. Větší TLAK o kterém jsem se zmínil vyplývá z toho, že výuka na VŠEM je organizována po tříměstrech, což znamená nejen zvýšené nároky na práci administrativního aparátu, ale i větší tlak na odpovědný přístup vyučujících. K tomu je třeba připočítat skutečnost, že nabízíme vzdělání jako službu (zboží) a kvalita musí odpovídat ceně na trhu v konkurenci

ostatních škol. A studenti mají možnost hodnotit učitele okamžitě po skončení výuky a vedení školy se cítí povinnou na tato hodnocení okamžitě reagovat. Tolik jen o VŠEM. Druhou otázkou je: „Jak vnímáte rozdíl mezi soukromým a veřejným školstvím?“. Zde je již možno většího zobecnění. Základní rozdíly je totiž možno spatřovat na obou pólech vzdělávacího procesu a to jak u studentů, tak i u vyučujících. Na soukromých školách je možno pozorovat větší motivaci studentů, alespoň v případě VŠEM, podloženou do jisté míry i zkušenostmi z ekonomického prostředí, ve kterém se převážně pohybují, a již výše zmíněnou cenou studia. U vyučujících mohou současné soukromé školy být, a VŠEM tuto roli plní, mnohem flexibilnější při výběru pedagogických pracovníků, což se projevuje aktivnějším a vstřícnějším přístupem pedagogů k plnění pedagogických a vědeckých povinností. Na druhou stranu je třeba říci, že veřejné školy jsou dlouhodobě stabilní, a to nejen sepětím s historií, místem a budovami, ale i co se týče pedagogického sboru. Odpadá jim navíc celá řada starostí s financováním a mají převážně lepší materiální vybavení.

Otázka: Začneme tedy od začátku. Jak Vaše škola vznikla, kde působí a jaké je její zaměření?

Vysoká škola ekonomie a managementu. je soukromá vysoká škola, vznikla na základě souhlasu MŠMT ze dne 15. října 2001. V současnosti škola disponuje na základě reakreditace akreditací bakalářského studijního programu „Ekonomika a management“,

* Přetisk rozhovoru z časopisu Ekonomická revue, 2005, č. 3, s. 99-103. Rozhovor vedl Milan Sekanina.

platnou do roku 2009 s kombinovanou formou studia v oborech Podniková ekonomika a Daně a daňová politika.

V době vzniku a rozběhu školy byly výuka i řízení školy lokalizovány v několika budovách v Ústí nad Labem a jednoho detašovaného pracoviště v Praze (hotel Krystal, Praha – Veveřslavín). V důsledku katastrofální povodně v r. 2002 byla vedením VŠEM zajištěna větší na pedagogických i řídicích činnostech v Praze. Protože většina posluchačů i pedagogů preferovala stabilizaci své činnosti v Praze je dnes řídicí, pedagogická i vědecko-výzkumná činnosti VŠEM prakticky v plném rozsahu přenesena do Prahy.

V současné době VŠEM realizuje studijní programy zaměřené na oblast podnikové ekonomiky a managementu se čtyřmi základními specializacemi: Marketing, Management lidských zdrojů, Finance, Daně. V rámci bakalářského studijního programu Ekonomika a management zvažujeme otevírání dalších oborových specializací v rámci stávajícího studijního programu Ekonomika a management (Veřejná správa, Evropská unie, Informatika a management, Auditing, Mezinárodní účetní a daňové systémy).

Jedním z opěrných bodů naší činnosti je též realizace uceleného mezinárodního magisterského studijního programu Master of Business Administration (MBA) pro absolventy minimálně bakalářských studijních programů. Toto studium probíhá na podkladě mezinárodní akreditace ECBE (European Council for Business Education) a v roce 2005 škola úspěšně podstoupila proces evaluace.

Snažíme se nezapomínat ani na neustálé rozšiřování nabídky programů celoživotního a distančního vzdělávání, určených pro zájemce z řad odborné, ale i laické veřejnosti v rámci vlastních vzdělávacích programů (ČZV).

V souvislosti s procesy zkvalitňování pedagogického procesu se zaměřujeme na zvyšování kvality a prohlubování specifikace učebních pomůcek s přihlédnutím k potřebám kombinované formy výuky, jednak vytvářením vlastních učebních pomůcek, jednak využíváním nabídky jiných vzdělávacích institucí, včetně zahraničních, s využitím metodické pomoci ze strany domácích i zahraničních specializovaných institucí v oblasti distančního vzdělávání, s cílem vytváření a soustavné aktualizace tzv. studijních balíků pro jednotlivé moduly.

Charakteristickým rysem VŠEM je integrace moderních komunikačních prostředků do samostudijní části vzdělávacího procesu a zvyšování jeho interaktivního charakteru, zejména v procesu testování a ověřování znalostí, a dále celkového zvládnutí odborné problematiky vyžadující odpovídající praktické dovednosti.

V rámci pedagogického procesu v nadstandardním rozsahu užíváme individualizované formy výuky, a to v případě samostatných tvůrčích projektů studentů v podobě seminářů, workshopů, coachingů a řešení případových studií s cílem aktivizace tvůrčího potenciálu, prohloubení odborných znalostí a dovedností studentů v úzké návaznosti na jejich stávající profesní působení.

VŠEM každoročně poskytuje možnost získání stipendií (studijní stipendium, sportovní stipendium určené talentovaným sportovcům a speciální stipendium určené handicapovaným uchazečům, respektive studentům). Studijní programy jsou pro uchazeče otevírány třikrát ročně (říjen, leden, duben).

Studium zahraničních studentů na VŠEM je zatím podmíněno zvládnutím potřebné komunikace v českém jazyce. Škola však již jedná o získání Erasmus University Charter a návazně pak zahájí výuku v anglickém jazyce.

Otázka: Jaká je organizace školy, kolik má studentů, kolik pedagogů a jak je studium na VŠEM drahé?

Organizační struktura VŠEM se člení na

- výkonné a samosprávné orgány (rektorát, akademická rada, vědecká rada, studentská rada),
- výzkumná pracoviště (Grantový fond VŠEM, Centrum ekonomických studií VŠEM),
- pedagogická pracoviště (katedra ekonomie a práva, katedra aplikovaných metod, katedra podnikové ekonomiky a managementu),
- administrativní pracoviště (studijní oddělení, informačně poradenské centrum, finanční oddělení, sportovní oddělení).

Jak již bylo uvedeno VŠEM realizuje pedagogický proces jen v kombinované formě bakalářského studia v studijním programu

„Ekonomika a management“. Dále pak VŠEM souběžně realizuje studijní programy Bachelor of Business Administration (BBA) a Master of Business Administration (MBA).

Celkové počty studentů v akademických letech jsou následující: 2002/2003 - 184 studentů, 2003/2004 - 458, 2004/2005 - 758, 2005/2006 - 970. Pozitivním faktem je skutečnost, že každoročně stoupá počet uchazečů o studium. Celkový počet pedagogů v akademickém roce 2005/2006 je 35. Nadpoloviční většina přenášejších jsou profesori nebo docenti.

Školné na studenta za akademický rok je 30 tis. Kč za bakalářský program a 50 tis. Kč za magisterský respektive MBA. Tato částka je garantována po celou dobu studia a v jejím rámci jsou studentům poskytovány plánované učební pomůcky, zejména pak učebnice a tzv. studijní opory (shrnující přehledné texty k jednotlivým předmětům).

Otázka: Pokud dobře počítám, měli byste mít v letošním roce první absolventy bakalářského studia, kteří mohou pokračovat ve studiu magisterských programů jiných vysokých škol. Nenašlo Vás ucházet se o akreditaci magisterského studijního programu?

Od samého začátku jsme s myšlenkou magisterského studijního programu nejen koketovali, ale soustavně jsme budovali základy a vytvářeli předpoklady pro jeho pozdější realizaci. Máte pravdu, že dovršení bakalářského cyklu nás utvrdilo ve víře, že čas pro takovýto program uzrál. Na druhou stranu také plynulý a rychlý rozjezd výzkumných aktivit spolu s kvalitním pedagogickým sborem vedeným doc. Kadeřábkovou umožnil připravit podle našeho názoru kvalitní magisterský obor s názvem „Ekonomická analýza a konkurenční strategie“. V současné době prošel úspěšně procesem vnitřní openentury a schvalování a je předložen ke schválení na MŠMT. V průběhu roku 2006 počítáme s jeho otevřením pro první posluchače.

Otázka: Řekl jste, že jako stěžejní záležitost kvalitního magisterského studia vnímáte spojení magisterského programu s ekonomickým výzkumem. Jsou Vaši pedagogičti pracovníci výzkumně činní?

Nedílnou součástí vnitřní organizace VŠEM je Grantový fond VŠEM, který se zaměřuje na podporu výzkumných projektů, podporuje publikace výukových materiálů a výstupů výzkumných aktivit. Nejvýznačnějším projektem Grantového fondu je zřízení Centra ekonomických studií (CES VŠEM), které působí jako výzkumné pracoviště naší vysoké školy. Aktivity CES VŠEM podporují propojení výuky a výzkumu zejména s ohledem na připravované magisterské studium. Výzkumné aktivity se realizují v rámci dvou dlouhodobých výzkumných projektů, při jejich realizaci spolupracujeme s Národní observatoří zaměstnanosti a vzdělávání a s Ekonomicko-správní fakultou Masarykovy university v Brně. Ředitelkou CES VŠEM je Doc. Ing. Anna Kadeřábková Ph.D., která přišla s jasnou koncepcí řízení výzkumu a které se za dobu jejího působení v CES podařilo vybudovat vysoce kvalifikovaný a odborně fundovaný tým vědeckých pracovníků. Pod jejím vedením řeší dnes tento tým projekty zaměřené na analýzu předpokladů a výsledků růstové výkonnosti a kvalitativní konkurenceschopnosti české ekonomiky. Domnívám se, že během velmi krátké doby se nám podařilo vybudovat na české poměry opravdu kvalitní vědecké pracoviště. Svědčí o tom mimo jiné i skutečnost, že CES VŠEM je hodnocen jako třetí nejlepší ekonomické výzkumné pracoviště v ČR – za CERGE-EI a Institutem ekonomických studií FSV University Karlovy.

Otázka: Náš rozhovor se chýlí ke konci a tak se ptám, chcete našim čtenářům sdělit ještě nějakou informaci na kterou se v průběhu našeho rozhovoru nedostalo?

Rád bych se rovněž zmínil o programu sportovních a speciálních stipendií, které umožňují vysokoškolské studium sportovně talentovaným jedincům a vrcholovým sportovcům, respektive reprezentantům. Jelikož jsem sám vrcholově sportoval, vím jak je náročné skloubit studium na vysoké škole a vrcholový sport. Co se týká speciálních stipendií, tak ta jsou určena handicapovaným uchazečům, respektive studentům. Letošním roce jsme uzavřeli smlouvu o spolupráci s Českým olympijským výborem a Českým paralympijským svazem, od které si slibujeme možnost rozšíření nabídky uvedených stipendií. Součástí smluv je i podpora s aktivní kariérou končících sportovců, což zapadá do podobného projektu rozpracovávaného Mezinárodním olympijským výborem. Zde jsme nejen u nás, ale s největší pravděpodobností i v Evropě zatím jedinou soukromou vysokou školu, která se tohoto projektu účastní.